

Pro Natura – l'advocata da la natira en Svizra

■ La Pro Natura è la pli veglia organizaziun da protecziun da la natira da la Svizra. La sedia da quella sa chatta a Basilea. Ella s'engascha per la promoziun ed il mantegniment da la flora e fauna en Svizra. Animals e plantas dovran aria sauna, aua sauna ed in terren saun. Precis sco nus umans. Animals e plantas na pon dentant betg sa dustar. Els dovran in advocat che defenda lur interess. La Pro Natura e sias secziuns sa fan valair tar las autoritads e dapertut sin plaun communal, chantunal e federal. La Pro Natura è l'advocata da la natira.

Istorgia ed intent

L'onn 1909 han represchentants da la Societad svizra per la perscrutaziun da la natira fundà la Lia svizra per la protecziun da la natira (Schweizerischer Bund für Naturschutz, SBN) – oz Pro Natura –, cun l'intent da realisar l'idea d'in parc naziunal.

Suenter avair cuntanschì quest'emprima finamira, èn alura vegnids vitierts pass per pass ulteriurs territoris protegids en l'entira Svizra. Fin il 2020 è sa furmada ina rait da bundant 700 territoris protegids che cumpiglian ina surfatscha totala da var 250 kilometers quadrat.

Ultra da quai maina la Pro Natura divers centers da protecziun da la natira, en ils quals vegn intermediada la lavur multifara a favur da la diversitad natirala da noss pajais.

La secziun grischuna

La Pro Natura Graubünden – Grigioni – Grischun è vegnida fundada il 1965 sco secziun da la Lia svizra per la protecziun da la natira. Ella sa numnava oriundamain «Bündner Naturschutzbund» e cumpigliava l'emprim var 1000 commembers.

Dapi il 1975 è la Pro Natura Grischun s'engaschada fermamain per la protecziun da las auas (ovras electricas, quantitat d'aua restanta). L'onn 1981 è vegnida fundada en Val Müstair l'emprima gruppa regionala.

Entant èn radund 4000 Grischunas e Grischuns commembers da la Pro Natura Grischun ed intginas dunsainas vischnancas sustegnan l'organizaziun cun donaziuns.

Champs d'activitad

La Pro Natura s'engascha per la natira e la cuntrada entras lavur pratica da protecziun da la natira, en la politica da protecziun da la natira, cun lavur da publicitad e d'educaziun ambientala. Concretamain è la Pro Natura activa sin ils suandants champs:

Nus protegim la natira en maniera pratica e giugain ina rolla impurtanta en la protecziun a lunga vista da spazis viduals periclitads e da spezias, per exempel cun s'engaschar en favur da novs spazis viduals sco er cun mantegnair e tgirar protectorats cun l'agid da voluntaris, scolars e champs.

Nus ans engascham in la politica da protecziun da la natira e da l'ambient per meglierar las cundiziuns generalas

Sper numerus centers regionalis maina la Pro Natura er dus centers da visitaders nazionals: Villa Cassel en la regiun Jungfrau-Aletsch (fotografia) e Champ-Pittet al Lai da Neuchâtel.

FOTO: FIESCH / CC BY-SA 3.0

«Per dapli natira – dapertut». En il center da nossa lavur stat la protecziun dals spazis viduals e da las spezias, per exempel cun sustegnair projects da vischnancas e dals chantuns en favur da spezias e da lur spazis viduals sco er cun cumbatter projects cun conflicts pussaivels. En la politica da l'ambient sustegnain e cumpletain nus la lavur d'autras organizaziuns per la protecziun da l'ambient.

Nus fascham lavur da publicitad ed infurmain la populaziun davart noss intents, per exempel cun prender posiziun, tschertgar il discurs e participar a cummissiuns en favur da la natira e da la cuntrada.

Nus collavurain sin il champ da la furmaziun da la natira e da l'ambient e promovain qua tras la protecziun pratica da la natira, per exempel cun integrar ils giuvenils en la protecziun da la natira (excursiuns e champs).

I dependa dal sustegn da mintgin(a)

Er vus pudais esser activ: Vulessas er vus far lavur activa per la protecziun da la natira e da la cuntrada? Nus as pudain offerir, sper ils engaschaments en ils territoris protegids, in'entira paletta da las pli differentas activitads: rimnar sutscriziuns, scriver brevs da lectur, plantar saivs vivas, cumponer dumondas a la suppranza communal, s'engaschar en ina gruppa regionala, fundar ina gruppa da giuventetgna etc. Ans sustegnai, nus ans engascham gugent ensemen cun vus – per dapli natira, dapertut.

Daventar commembra u commember: Sco commember survegnis vus sis giadas ad onn il magazin Pro Natura che cuntogna contribuziuns captivantas davart la natira. Plinavant profitais vus da differentas reduziuns e da l'entrada libra en ils centers Pro Natura Aletsch e Champ-Pittet. Sco commember da la Pro Natura sustegnais vus la natira en Svizra.

Daners sulets na fan betg ventiraivel, ma proteger la natira n'è betg gratuit: Cun ina donaziun a la Pro Natura dal Grischun pudais vus gidar a proteger ed a crear spazis viduals prezios en il Gri-

schun. Voss agid ans pussibilitescha plinavant d'offerir als uffants ed als giuvenils experienschas en la natira e da procurar che la natira restia in tema da discussiun en la politica ed en la publicitad.

Relaschar in legat a la natira: Vulais vus sustegnair la natira cun relaschar ad ella in legat? La Pro Natura stat gugent a disposiziun per as cussegljar. Sche vus giavischais, as tramettain nus gugent il «Guid Pro Natura per testaments» u offerin a vus ina cussegliazion persunala.

Territoris protegids

La Pro Natura e sias secziuns chantunals mantegnan, tgirar e cultiveschon var 700 reservats en tut la Svizra. L'emprima regiun sut protecziun da la natira da la Pro Natura è vegnida fundada l'onn 1914: il Parc naziunal svizzer. Pli tard èn vegnids tiers ulteriurs reservats – gauds selvadis, valladas muntagnardas, lais, laiets, prads, palids autas, regiuns da pali e puza magra – dapertut en Svizra. Questa protecziun pussibilitescha: la rauna a la riva dal sid dal Lai da Neuchâtel, la mustgarella en il Chilpen da Basilea-Champagna, il telpi en la Val da Lauterbrunnen ed il cot da draussa en il Gaud d'Aletsch – tuts pon surviver.

Quests territoris ed objects cumpiglian tant craps erratics e singulas plantas sco er territoris d'ina grondezza da plirs kilometers quadrats. Ils territoris sa chattan ubain en possess da la Pro Natura u stattan sut contracts da lunga durada. En quests territoris hai sendas da viandar en u enturn ils territoris, uschia ch'els èn adattads per visitar. Auters territoris èn memia pitschens u memia sensibels per supportar ina massa da visitaders.

Il Parc naziunal è ina da las paucas regiuns sut protecziun ch'ins surlascha a sasezza. Bunamain tut las autras ston vegnir tgiradas. Mintg'onn segan per exempel protectorats da la natira voluntaris l'erva d'in prà magher. Senza questa tgiravigniss la varietad da la flora supprimida e creschiss en.

Savens stattan ils reservats sco inslas en ina cuntrada civilisada e vegnan periclitads da tut las varts. Vias ed aglomeraziuns, aria malnetta e pesticids als fan problems. Regiuns sut protecziun da la natira na bastan betg per la survivenza d'animals e plantas. Er reservats dovran protecziun. La Pro Natura s'engascha perquai per ina protecziun da l'ambient integrala.

Protecziun politica da la natira

Cun ils svilupps tecnics e socials è s'augmentà il squitsch sin la natira. Nua che la natira vegn chatschada enavos, prenda la Pro Natura posiziun per ella a moda engaschada e la dat ina ferma vusch en la societad ed en la politica.

Edifizis ordaifer las zonas da construcziun

En Svizra vegn construi mintg'onn in dumber considerabel da novs edificis ed implants ordaifer las zonas da construcziun. Latiers vegn anc in dumber almain uschè grond da renovaziuns e d'engroniments d'edifizis existents. Savens mancan las enconuschientschas necessarias u alura na cunfan ils interess betg als criteris da la protecziun da la natira e da la cuntrada. Perquai sa dattan adina puspè situaziuns da conflict, per exempel sch'in project duai vegnir realisà entaifer in object inventarisà (pali, prà sitg e.a.).

La Pro Natura examinescha questas dumondas da construcziun e sa participescha a la procedura da permissiun cun prender posiziun concernent projects ch'han effects cleramain negativs per la natira resp. per la cuntrada. La finamira è da chattar ina meglra soluziun per il project, vul dir ina soluziun pli cumpatibla cun la natira e la cuntrada.

Meglieraziuns

Meglieraziuns n'han betg mo per mira da far ina nova repartiziun dal terren mabain er d'optimar l'avertura da las singulas parcelas. Per consequenza vegnan alura savens construids u sanads blers kilometers da via, quai ch'è d'impurtanza decisiva per l'ulteriur svilup da la cuntrada natirala e la cuntrada cultivada. La Pro Natura s'engascha per mantegnair en il rom da la meglieraziun ils elements prezios ord vista da la protecziun da la natira e da la cuntrada resp. da revalitar lur qualitad u lur status da protecziun.

Revisiun da la planisaziun locala

En il rom da la revisiun da la planisaziun locala prenda las vischnancas decisius davart la planisaziun dal territori ch'han effect a temp mesau u pli lung. La Pro Natura examinescha, en il rom da la cooperaziun publica e da la procedura d'approvaziun, sche las pretaisas da la protecziun da la natira e da la cuntrada vegnan respectadas.

Cun prender posiziun sin plaun communal resp. cun inoltrar ina protesta en la procedura d'admissiun al plaun chantunal, ha la Pro Natura la pussaivladad da far valair sias pretaisas a favur da la natira e da la cuntrada. Ella s'engascha per metter sut protecziun objects degns da vegnir protegids en las vischnancas, sco colonias d'utschels-mezmieur, saivs vivas, palids etc. e per la concentraziun da zonas da construcziun e da turissem sin secturs ecologicamain main prezios e per soluziuns adattadas a la cuntrada.

Indrizs d'energia

Mintga furma d'exploziun d'energia ha consequenzas per la natira e la cuntrada. L'augment constant dal consum d'energia en Svizra na permetta però anc

betg da desister da novs implants electric. Per cumpensar la renunzia a novas obras atomaras stattan en discussiun adina dapli projects per implants eroelectric ed implants solars. Er il dumber da projects per obras electricas idraulicas è creschì considerablmain ils davos onns.

La Pro Natura beneventa il svilup d'energia regenerabla, però betg a donn e cust da la protecziun da la natira e da la cuntrada. En Svizra manca in concept general per l'utilisaziun da la forza idraulica. Gia han ins cumenzà a trair a niz las davosas auas anc betg explotadas. La Pro Natura s'engascha per che las auas en las pli bellas e pli preziasas parts dals curs d'aua possian er en avegnir curren libramain u per che almain la quantitat d'aua restanta restia suffizienta.

In aspect impurtant tar l'erecziun d'implants eroelectric u solars è lur cumpatibilitad cun la cuntrada. Surtut rodas da vent fitg grondas, situadas en lieus exponids, èn savens vesaiavas da lunsch enturn. Indrizs eroelectric pon ultra da quai chaschunar canera u disturbar la avifauna (ils utschels) ed ils utschels-mezmieur. Per indrizs solars cusseglia la Pro Natura da trair a niz tetgs e fatschadas d'edifizis ed auters projects innovativs en lieus abitads – là nua che la forza electrica vegn duvrada e nua ch'ils implants n'èn betg in disturbi supplementar per la cuntrada.

Turissem

Il dumber d'activitads da sport al liber è creschì enormamain ils davos onns. Noss chantun dispona oz d'in fitg vast spectrum d'indrizs da sport. Quel cumpiglia per exempel pistas da skis cun naiv artificziala, pistas per bikers, vias da scarsolar, parcs da raiver sin sugas, sendas enferradas, sendas instructivas davart tuttas sorts da temas etc. Er resorts e complexs d'hotel èn ina part dals edificis turistic.

Cunquai ch'ils blers edificis turistic vegnan construids ordaifer la zona da construcziun, ha la Pro Natura la pussaivladad da far valair ses interess en il rom da la procedura per la construcziun d'edifizis ordaifer las zonas da construcziun. Per gronds projects dovri savens ina revisiun preliminar da la planisaziun locala. Er tar questa revisiun èsi pussaivel da prender posiziun. En lieus nua ch'il squitsch turistic en zonas natirals sensiblas s'augmenta pli e pli, s'engascha ella per in management dals visitaders.

La preschentaziun: Dossier «Pro Natura».

Dapli infurmaziuns: chatta.ch/?hiid=4741 www.chatta.ch

pro natura
Graubünden - Grigioni - Grischun

Noss temas Sustegnair la Pro Natura Nossa purschida Pro Natura Grischun

Agir per la natira - dapertut en il pli grond e pli bel chantun da la Svizra!

Pro Natura GR > Agir per la natira - dapertut en il pli grond e pli bel chantun da la Svizra!

Pro Natura Graubünden
Ottostrasse 25
7000 Chur

La pagina www.pronatura-gr.ch porscha bleras infurmaziuns er en lingua rumantscha.